

Hudra Árpád

KONTRA GYÖRGY A SZÜRKE EMINENCIÁS¹

DOI: <https://doi.org/10.32558/abszolot.2021.22>

„Érdekes volna egyszer összegyűjteni a történelem „szürke eminenciásainak” kiválóságait. Kontra Györgynek köztük volna a helye. Nem-látható, nem-följegyzett lelki és társadalmi munkáiért.”

(Deme Tamás: Kontra György emlékezete)

Kontra György (1925–2007)

Nincs életrajz az interneten Kontra Györgyről az orvos végzettségű, de bölcsészetet is tanuló Karácsony Sándor-tanítványról, a modern hazai biológiaoktatás úttörőjéről, az egykori Országos Pedagógiai Intézet (OPI) főigazgató-helyetteséről (1973–1976). Ezt az egyik résztvevő állapította meg az összejöveten. Pedig rengetegen ismerték őt, és rengeteg embert ismert ő is, mondta Franyó István, volt tanítvány és kolléga, aki negyvenéves ismeretség alapján vázolta fel röviden Kontra György életútját. Munkásságát azonban nem a kronológiát vagy a vele kapcsolatba hozható intézmények sorát követve mutatta be, hanem aszerint, hogy milyen tanítványi vagy

¹ FRANYÓ István visszaemlékezése Kontra Györgyről (1925–2007) 2010. május 18-án hangzott el a Kiss Árpád Műhelyben. Az erről szóló beszámoló megjelent a Köznevelés című pedagógiai hetilapban (Hudra Árpád írása, 2010. 24–25. sz. 66. évf., 11. p.).

A témáról ld. még Franyó István: *Kontra György, az abszolút pedagógus*

http://epa.oszk.hu/00000/00035/00150/pdf/EPA00035_upsz_2011_11-12_279-287.pdf

munkatársi csoporthoz köthető Kontra egy-egy nagyon jellemző, és mint fogalmazott, talán maradandó tevékenysége.

Az életút-ismertetésből Karácsony Sándor (pedagógiai, filozófiai író, egyetemi tanár, 1891–1952) Exodus bibliaköréből való szellemi indulást emelnénk ki, ahol olyan társai voltak, mint Kalmár László, Péter Rózsa, Vekerdi László, Lükő Gábor, Ujfalussy József vagy a műhelytalálkozóan is jelen lévő Kövendi Dénes. Franyó István arra is egyértelműen rámutatott, hogy a Karácsony Sándorral való kapcsolata miatt a pedagógus-továbbképzés minisztériumi területéről orvostudományi kutatómunkára kényszerített Kontra nagy örömmel fogadta, amikor 1958-ban felkérték, legyen a Központi Pedagógiai Továbbképző Intézet biológia tanszékének a vezetője (1958–1962). 1962-től ennek jogutódjában, az Országos Pedagógiai Intézetben (OPI), tanszékvezető beosztásban dolgozott 1973 elejéig. Kontra 1965. március 3-án kelt életrajzában egyebek mellett ezt írta: *„Munkám lényegének a pedagógiai tevékenységet tartom, ezért tanítok az általános iskolától az egyetemig minden fokon, és a pedagógusok továbbképzésének érdekében veszek részt az ismeretterjesztés munkájában. A pedagógiai tevékenység melléktermékeként jöttek létre könyveim.”*

Franyó az életművet áttekintve elmondta, hogy Kontra közvetlenül nem foglalkozott kisgyermekkel, ugyanakkor az 1960-as években a *Család és iskola* című folyóiratban cikkek sorozatában szólt a szülőkhöz, szépirodalmi példák alapján feltárva gyermekeik szomatikus fejlődésének sajátosságait, a felnőttektől eltérő élettani szükségleteit. Foglalkozott az öröklődés törvényeivel is, azt az álláspontot képviselve, hogy amíg nincs bizonyítva, hogy a gyermek valamilyen hibája, nevelhetetlensége tényleg örökletes és nem befolyásolható, addig a pedagógusnak és a szülőnek ugyanúgy megvan a felelőssége. Ebben az időszakban erősödött meg Kontrában az a gondolat, hogy a gyermek fejlődéslélektani szakaszai megfigyelhetők az egyes természettudományos kutatómódszereknek. Ha tehát ezek a kutatómódszerek bekerülnek az általános iskolai és a gimnáziumi biológiaoktatásba, akkor nemcsak egyszerűen tananyagot tanítanak, hanem módszert is a környező világ megismeréséhez. Ez a szemlélet vált az alapjává az úgynevezett munkáltató órák bevezetésének az élővilág-oktatásban a 60-as évek közepén, illetve szerepet játszott az *Élővilág* munkafüzetek Stolmár Lászlóval közös kidolgozásában is. Ezeket a füzeteket Franyó István is használta az oktatásban, és mint mondta, a mai napig „el van bűvölve” tőlük, mert ennél jobbakat azóta se látott, hiába csinált ő maga is ilyen munkafüzeteket.

A középiskolai korosztállyal való kapcsolat példájaként a budapesti Radnóti gimnázium egy egykori harmadik osztályos tanulója visszaemlékezéséből idézett az előadó. Kontra ugyanis maga próbálta ki az ember biológiájáról szóló tankönyvét a tanításban. A visszaemlékező szerint Kontra közölte, hogy ő nem fog sem a könyvből tanítani, sem az anyagból oktatni, hanem óráról-óra felad egy fejezetet, és abból, hogy ki milyen kérdést tesz fel a következő órán, látni fogja, milyen alaposan olvasták azt el. A volt diák szerint tankönyvet így még meg nem tanultak, pedig nem volt könnyű az anyag. Franyó kiemelte Kontrának az objektív teljesítményértékelés középiskolai bevezetésében játszott szerepét, valamint azt, hogy tevékenységének is köszönhető, hogy a későbbiekben a biológia közismereti tárgy lett, s a *Nemzeti Alaptanterv* 16 éves korig kötelezővé tette az oktatását.

Kontra az OPI-ból történt 1978-as eltávolítását követően nemcsak az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának Embertani Tanszékén tudományos főmunkatárs volt, de tanított a Bölcsészettudományi Karon is. Munkásságának része, hogy megszámlálhatatlan előadást tartott a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban, s több ismeretterjesztő könyvet is írt. Az ő ötlete alapján és irányításával került adásba 1969-ben mintegy fél éven át a *Tudományos tudakozó önmagunkról* című betelefonálós műsor a televízióban.

Franyó István végezetül akként összegezte Kontráról szóló megemlékezését: talán tudta igazolni, hogy ő valóban pedagógus volt. Akinek abszolút pedagógus, annak legyen az. Neki elég, hogy pedagógus volt, mondta.